

**Justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“
muutmise määruse eelnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõuga muudetakse justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruses nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ (edaspidi *määrus*) majandusaasta aruande allkirjastamise nõudeid ning notari kaudu majandusaasta aruande esitamise nõudeid.

Eelnõu eesmärk on viia määrus kooskõlla 2025. aasta 17. jaanuaril jõustunud raamatupidamise seadusega, millega võeti üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. a direktiiv (EL) 2022/2464¹ ja komisjoni 17. oktoobri 2023. a delegeeritud direktiiv (EL) 2023/2775². Direktiivide ülevõtmisega muudeti ettevõtjate suurskriteeriume, määrati kriteeriumidele vastavatele raamatupidamiskohustuslastele kohustus hakata koos majandusaasta aruandega esitama kestlikkusaruandeid ning võimaldati edaspidi esitada majandusaasta aruanne ilma sellele e-allkirja lisamata. Täpsemalt saab direktiivide ülevõtmisega seotud muudatustest lugeda raamatupidamise seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirjast³.

Samuti muudetakse eelnõuga notari kaudu majandusaasta aruande esitamise nõudeid, muutes notari kaudu aruande esitamise erandjuhuks. Muudatuse eesmärk on vähendada notari kaudu aruannete esitamisega seni tekkinud probleeme ning muuta aruandluskeskkond peamiseks majandusaasta aruande esitamise viisiks.

Määruse ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna tsiviilõiguse talituse nõunik Sander Truu (sander.truu@justdigi.ee, 5440 0662) ning keeleliselt toimetanud sama osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@justdigi.ee).

Määrusega muudetakse justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 15.11.2024, 8.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga viiakse määruse sätteid kooskõlla raamatupidamise seaduse 2025. aasta 17. jaanuaril jõustunud muudatustega⁴.

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse määruse § 10 lõike 1 punkti 2, lisades viite raamatupidamise seaduse § 25 lõikele 4. Raamatupidamise seaduse muudatuse kohaselt ei pea enam lisama majandusaasta aruandele e-allkirja, kui see on koostatud, kinnitatud ja esitatud e-äriregistri kaudu ning aruande kinnitaja ja esitaja on turvalisel viisil tuvastatud. Erandit ei kohaldata juhul, kui raamatupidamiskohustuslase majandusaasta aruanne on auditeeritav. Määruses sätestab eelmainitud muudatust eelnõuga muudetakse § 12² lõige 1.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2464, 14. detsember 2022, millega muudetakse määrust (EL) nr 537/2014, direktiivi 2004/109/EÜ, direktiivi 2006/43/EÜ ja direktiivi 2013/34/EL seoses äriühingute kestlikkusaruandlusega (EMP's kohaldatav tekst).

² Komisjoni delegeeritud direktiiv (EL) 2023/2775, 17. oktoober 2023, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL seoses mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate ning suurettevõtjate või kontsernide suurskriteeriumide kohandamisega (EMP's kohaldatav tekst).

³ Raamatupidamise seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seadus 516 SE.
<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/a001d204-a0f0-42a9-b165-c36d43bf4d4a/raamatupidamise-seaduse-muutmise-ja-sellest-tulenevalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>.

⁴ Samas.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse määruse § 12 lõike 3 sõnastust. Edaspidi peab kestlikkusaruande esitamise kohustusega raamatupidamiskohustuslane majandusaasta aruande koostamisel järgima raamatupidamise seaduse § 25 lõikes 1 sätestatud vormistusnõudeid. Majandusaasta aruande koostaja peab kogu majandusaasta aruande märgistama ehk esitama selle iXBRL (*Inline eXtensible Business Reporting Language*) vormingus. Sellega laiendatakse viidatud raamatupidamise seaduse sätte nõudeid, mille kohaselt tuleb märgistada ainult tegevusaruanne.

Eelnõu punktiga 3 muudetakse määruse § 12² lõike 1 sõnastust. Edaspidi ei pea majandusaasta aruannet digitaalallkirjastama, kui majandusaasta aruanne ja sellega koos esitatavad dokumendid on aruandluskeskkonnas koostatud, kinnitatud ja esitatud ning aruande kinnitaja ja esitaja on turvalisel viisil tuvastatud. Auditeeritava majandusaasta aruande puhul jääb kehtima seni kehtinud nõue aruanne digitaalallkirjastada.

Eelnõu punktiga 4 muudetakse määruse § 12⁵ lõike 1 sõnastust nii, et edaspidi esitatakse majandusaasta aruanne notari kaudu erandjuhul. Kehtiva normi kohaselt saab majandusaasta aruande esitada kas aruandluskeskkonna või notari kaudu, kuid muudatuste eesmärk on muuta aruandluskeskkond peamiseks aruannete esitamise viisiks ning võimaldada notari kaudu aruannete esitamine vaid juhtudel, kui aruannet ei saa mingil põhjusel aruandluskeskkonna kaudu esitada.

Eelnõu punktiga 5 lisatakse määrusesse § 12⁵ lõige 1¹, mis sätestab olukorrad, millal on lubatud majandusaasta aruanne esitada notari kaudu. Muudatuste eesmärk on piirata majandusaasta aruannete esitamist notari kaudu ning julgustada raamatupidamiskohustuslasi kasutama majandusaasta aruannete esitamiseks aruandluskeskkonda. Edaspidi võib notari kaudu aruannet esitada, kui:

- 1) raamatupidamiskohustuslasel puudub Eesti isikukoodiga esindusõiguslik isik;
- 2) raamatupidamiskohustuslase esindusõiguslikul isikul puudub autentimise või digitaalallkirjastamise võimalus aruandluskeskkonnas;
- 3) majandusaasta aruanne on koostatud paberkandjal ning aruanne esitatakse volitatud isiku vahendusel;
- 4) raamatupidamiskohustuslane ei saa muul põhjusel esitada aruandluskeskkonnas majandusaasta aruannet.

Paragrahvi 12⁵ lõike 1¹ punktid 1-3 on seotud eelkõige olukordadega, kus raamatupidamiskohustuslase esindusõiguslikul isikul puudub ligipääs aruandluskeskkonnale, mille tõttu ei saa ta majandusaasta aruannet esitada. Punktiga 4 jäetakse võimalus esitada majandusaasta aruanne notari vahendusel ka muudel kui nimekirjas nimetatud põhjustel, kuid ka neil juhtudel peab raamatupidamiskohustuslase esindusõiguslikul isikul puuduma ligipääs aruandluskeskkonnale. Muuks põhjuseks võib olla näiteks see, et aruande esitab eestkostja, pärija või prokurist. Säte on mõeldud vaid erandjuhtudeks ning seda ei peaks rakendama juhtudel, kui majandusaasta aruande saab ilma probleemideta esitada aruandluskeskkonnas.

Eelnõu punktiga 6 muudetakse määruse § 12⁵ lõike 2 sõnastust. Edaspidi peab elektrooniliselt notarile esitatud majandusaasta aruanne olema nii aruande esitaja poolt digitaalallkirjastatud kui ka raamatupidamiskohustuslase esindusõigusliku isiku poolt paberkandjal allkirjastatud. Praegu sätestab määrus, et notarile elektrooniliselt esitatud majandusaasta aruanne peab olema digitaalallkirjastatud. Muudatusega lisatakse elektrooniliselt esitatava aruande kõrvale ka paberkandjal allkirjastamise nõue. Sellise lahendusega välditakse seni praktikas levinud olukorda, kus tehniliste lahenduste puudumise tõttu pidi notar majandusaasta aruande digitaalkonteinerist eemaldama, et ta saaks selle aruandluskeskkonnas esitada, mis tõi kaasa selle, et aruanne jõudis aruandluskeskkonda ilma ühegi allkirjata. Muudatuste eesmärk on sellist olukorda edaspidi vältida.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2022/2464.

4. Määruse mõjud

Määrusega tehtavatel muudatustel, mis on seotud aruande allkirjastamise ja kestlikkusaruandlusega, ei ole raamatupidamise seaduse mõjust eraldi mõju. Muudatuste jõustumise järel on määrus vastavuses raamatupidamise seaduse kehtiva versiooniga. Seadusemuudatuste mõju kohta on võimalik lugeda raamatupidamise seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirjast⁵.

Määruse muudatustel, mis on seotud majandusaasta aruande esitamisega notari kaudu on mõju:

- a) notaritele;
- b) majandusaasta aruannete esitajatele ning
- c) Tartu Maakohtu registriosakonnale.

Sihtrühm I: Notarid

Muudatustega kaasneb positiivne mõju notarite töökoormusele, st see väheneb. Kui kehtiva normi kohaselt saab majandusaasta aruannet esitada nii aruandluskeskkonnas kui ka notari kaudu, siis eelnõus sätestatud muudatustega piiratakse notari kaudu aruannete esitamise võimalusi ning muudetakse aruandluskeskkond peamiseks aruannete esitamise kanaliks. Notari kaudu võimaldatakse aruannet edaspidi esitada vaid siis, kui raamatupidamiskohustuslasel ei ole võimalik aruannet esitada aruandluskeskkonna kaudu.

2024. aastal esitati majandusaasta aruandeid kokku 246 829. Neist suurem osa esitati aruandluskeskkonna kaudu ning notari kaudu esitatud aruannete arv jäi alla 1000. Muudatuste tulemusel peaks notarite kaudu esitatavate aruannete arv vähenema veelgi, mis vähendab notarite töökoormust.

Peale selle, et aruannete arv väheneb, saavad notarid edaspidi ilma probleemideta edastada majandusaasta aruandeid aruandluskeskkonda. Muudatused tagavad, et majandusaasta aruanne on igal juhul raamatupidamiskohustuslase esindusõigusliku isiku poolt allkirjastatud.

Sihtrühm II: raamatupidamiskohustuslased kui majandusaasta aruannete esitajad

Määrusega tehtavad muudatused avaldavad mõju nendele raamatupidamiskohustuslastele, kes on seni esitanud majandusaasta aruandeid notari kaudu. Edaspidi saab majandusaasta aruande esitada notari kaudu vaid erandjuhtudel, mis on määruses nimetatud. Kui raamatupidamiskohustuslasel on juurdepääs aruandluskeskkonnale ning tal ei ole takistusi aruande keskkonnas esitamiseks, peab ta majandusaasta aruande esitama aruandluskeskkonna kaudu. Muudatuse mõju aruannete esitajatele on minimaalne, sest aruandluskeskkond on loodud majandusaasta aruannete mugavaks ja kiireks esitamiseks ning selle kasutamine ei tohiks kasutajatele ülevõimseid raskusi tekitada. Samuti saab aruandluskeskkonda kasutades esitada majandusaasta aruande kiiremini kui notari vahendusel.

Sihtrühm III: Tartu Maakohtu registriosakond kui registripidaja

Muudatustega kaasneb positiivne mõju registripidaja töökoormusele, st see väheneb. Kui varem saabusid notarite kaudu esitatud majandusaasta aruanded kohtule aruandluskeskkonna kaudu ilma raamatupidamiskohustuslase esindusõigusliku isiku allkirjata, siis muudatuste tulemusel see probleem lahendatakse ning määrusesse lisatakse konkreetselt aruande allkirjastamise nõue. See tagab, et registriosakond saab täita justiitsministri 19. detsembri 2012. a määruse nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“ § 213 lõike 2 punktist 2 tulenevat kohustust kontrollida, et majandusaasta aruanne oleks vastavalt nõuetele allkirjastatud, ilma et esitatud aruandega esineks vormistamisnõuete rikkumisi.

⁵ Viide 3.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei nõua täiendavaid kulusid ega ei too kaasa tulusid. Muudatustega seotud infosüsteemi arendustööd tulenevad raamatupidamise seaduse muudatustest ega eelda lisarahastust. Samuti ei ole vaja määruse rakendamiseks kavandada tegevusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, kuna ei nõua lisategevusi ega rakendamiseks üleminekuaega.

7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on saadetud koostöölastamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse andmiseks Tartu Maakohtu registriosakonnale, Notarite Kojale, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale ning Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile. Määrus on koostatud koostöös Registrite ja Infosüsteemide Keskuse, Tartu Maakohtu registriosakonna ning Notarite Kojaga.

Heddi Lutterus
asekantsler